

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿಸಿಧಿ ಶಾಸನಗಳು-ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಪ್ರಕಾಶ್.ಎನ್.¹

ಡಾ.ರಮೇಶ.ವಿ.ಎಂ.²

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸವು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಸರ್ವವಿಧಿತವಾದ ಸಂಗತಿ. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪುನರ್ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಲಿಖಿತ ಆಧಾರಗಳು ಹಾಗೂ ಅಲಿಖಿತ ಆಧಾರಗಳು ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯ ಆಧಾರಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಶಾಸನಗಳು, ದತ್ತಿ ಶಾಸನಗಳು, ಬಲಿದಾನ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು, ಮಹಾಸತಿಗಲ್ಲು ಶಾಸನಗಳು, ನಿಸಿಧಿ ಶಾಸನಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ.

ಶಾಸನಗಳು ಈ ನಾಡಿನ ಸಂಪತ್ತು ತೇದಿಯ ಮತ್ತು ಅತೇದಿಯ ಸಹಸ್ರಾರು ಶಾಸನಗಳು ನಮಗೆ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿ, ನಾಡಿನ ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಸನಗಳ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಧಾರಗಳು ಅನುಷಂಗಿಕವಾಗಿ ಅವು ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತದ ಮೂಲಕ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪಿಡುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರ ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಲ್ಲೇಖನ ಈ ಶಬ್ದವು "ಸಮ್+ಲಹ್" ಎಂಬ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ "ಆಂತರಿಕ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಿ" ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನ ಮಾಡದೆ ಅಥವಾ ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡದೆ ಈ ವ್ರತದ ಆಚರಣೆಯು ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಗದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ.¹ ಸಲ್ಲೇಖನವು "ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮನು

¹.ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮುಕ್ತಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

².ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನಾ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಮುಕ್ತ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮುಕ್ತ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

ಗಳಿಸಿದ ಜಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.² ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟಕೊಟ್ಟು ದೇಹವನ್ನು ಕೃಶವನ್ನಾಗಿಸಬೇಕು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಜೈನರದ್ದು.³

ಭಗವತಿ ಸೂತ್ರವು ಸಲ್ಲೇಖನ ಮರಣವನ್ನು 14 ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಲೀನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.⁴ ಜೈನರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಲ್ಲೇಖನ ಮರಣವನ್ನು, ಸಮಾಧಿ, ಸಲ್ಲೇಖನ, ಸನ್ಯಾಸಿತನ, ಪಂಡಿತ ಮರಣ, ಇಂಗಿಣಿ ಮರಣ, ಪಾವುಗ್ಗಮರಣ, ಪಂಚಪದ, ಆರಾಧನಾ" ಎಂಬ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಗಳಿಂದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.⁵

ಸಮಂತಭದ್ರರು ತಮ್ಮ "ರತ್ನಕರಂಡಕ ಶ್ರಾವಕಚಾರ"ದಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಉಪಸರ್ಗ, ಬರಗಾಲ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ಮತ್ತು ರೋಗ ಮುಂತಾದ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲೇಖನ ಎಂತಲೂ, ಆಚಾರ್ಯರು "ಅಹಿಂಸಾಸಿದ್ಧಿ" ಎಂತಲೂ ವಸುನಂದಿ ರವರು "ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತ ಎಂತಲೂ ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.⁶

ಶಾಂತಲೆಯು "ಜಿನನಾಥಂ ತಸಗೆಂದುಮಿಷ್ಟದೆಯಂ" ಎಂದು ಮನದಂದು ಸಕವರ್ಷ 1053ನೇಯ ಸಂವತ್ಸರದಂದು ಆಂದರೇ ಕ್ರಿ.ಶ.1131 ರಲ್ಲಿ ಶಿವಗಂಗೆಯ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸನದಿಂದ ಮುಡಿಪಿ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥಳಾದಲೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.⁷ ಮಗ ಕುಮಾರನು ಅಕಾಲಿಕ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಮನನೊಂದು ಮುಡಿಪಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಇದು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ.

"ಅನುಪಮ ಪುಣ್ಯಭುಜನೆ ಜಿನೇಂದ್ರ ಪದಾಬ್ಜ ವಿಲೀನ ಚಿತ್ತೆ, ಪಾವನ ಸುಚರಿತ್ತೆ ಹರ್ಯಾಲೆ ಮಹಾಸತಿ ತನ್ನ ಅವಸಾನ ಕಾಲದೊಳ್" ಅಂದರೇ ಅವಸಾನ ಕಾಲವನ್ನು ತಿಳಿದು ಸಲ್ಲೇಖಿ ಕೈಗೊಂಡ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.⁸ ಹರ್ಯಾಲೆ ತನ್ನ ಸಾವು ಸಮೀಪಿಸಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಮುಕ್ತಿಹೊಂದಲು ಸಲ್ಲೇಖನ ಕೈಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯ ಬಹುದು. ನಿಟ್ಟೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅತ್ತೆಯ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಸೊಸೆಯು ಸಲ್ಲೇಖನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.⁹ ವಿದ್ಯಾಧರನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಾಯಗೊಂಡು ಬದುಕುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಮುಡಿಪಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಶಾಸನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.¹⁰

ಸಲ್ಲೇಖನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದವನು ಅನ್ನ ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸ್ನೇಹ ವೈರ ಸಂಗಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಡುತ್ತ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ತನಗೆ ಉತ್ತಮಗತಿ ದೊರೆಯಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು.¹¹

ಸಂಲೇಹಣಾ ಯ ದುವಿಹಾ, ಅಭಿಂತರಿಯಾ ಯ ಬಾಹಿರಾ ಚೇವ| ಸಲ್ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಅಭ್ಯಂತರ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಸಲ್ಲೇಖನ. ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಕೃಶಗೊಳಿಸುವುದು ಅಭ್ಯಂತರ ಸಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಶರೀರವನ್ನು ಕೃಶಗೊಳಿಸುವುದು ಬಾಹ್ಯ ಸಲ್ಲೇಖನವಾಗಿದೆ.¹² ಪಂಡಿತ ಆಶಾಧರರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಅನಗಾರ ಧರ್ಮಾಮೃತದ 7ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತದ ವಿವರಣೆ ಇದೆ. 981ನೇ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ರತದಲ್ಲಿ 3 ಭೇದಗಳಿವೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ ಭಕ್ತ ತ್ಯಾಗಮರಣ, ಇಂಗಿಣೀಮರಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಯೋಪಯಾನ ಮರಣ.¹³ ಪಂಡಿತ ಮರಣವು (ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕ ಮರಣವು) ನೂರು ಜನ್ಮಗಳ ಕರ್ಮವನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯ ಮರಣವು ಸುಮರಣವಾಗಿದೆ. ಬಾಲ ಪಂಡಿತಮರಣವು ಶ್ರಾವಕ-ಶ್ರಾವಕಿಯರು ಅಪ್ಪುವ ಮರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ದಾನ, ಶೀಲ, ಪೂಜೆ, ಉಪವಾಸಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯ ಅಚರಿಸುತ್ತಾ ಹೊಂದುವ ಮರಣ.¹⁴

ಸಲ್ಲೇಖನದ ಮೂಲಕ ಮರಣ ಹೊಂದಿದವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಶಾಸನ/ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಷಿದ್ಧಿ ಎಂಬ ಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ ಸಂಬಂಧಿ ಮರಣ ಮುಖೇನ ಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ಮಾರಕ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಸಲ್ಲೇಖನ, ಸನ್ಯಾಸನ, ಸಮಾಧಿ ಪದಗಳು, ಮರಣಗಾಮಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಾಧನೆ, ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಹಂತಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.¹⁵ ನಿಸಿದ್ಧಿ ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ ದಹನ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಸ್ಮಾರಕವೆಂತಲೂ, ಜಾಗೃತ ಸ್ಥಾನಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.¹⁶

ನಿಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾಗಿ ನಿಶಿದ್ಧಿ¹⁷, ನಿಷದ್ಯಾಯ¹⁸, ನಿಧಿಧ್ಯಾಲಯಂ¹⁹, ನಿಸುದ್ಧಿ, ನಿಸ್ತಿ,²⁰ ಹೀಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಶ.700ರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ನಿಸಿದಿ' ಎಂಬ ಪದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವ ಶಾಸನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನವು ಸೊಸಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವುದನ್ನು ಹಂಪನಾರವರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.²¹ ನಿಶಿದ್ಧಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕಂಬಗಳ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ, ಫಲಕದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ, ಪಾದಗಳ ಆಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.²²

ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವ ಗುರು, ಆಲಿಸುವ ತಿಷ್ಯ, ಇಬ್ಬರ ಮಧ್ಯೆ ಪುಸ್ತಕ ಹೊತ್ತ ವ್ಯಾಸಪೀಠ (ಅಘ್ನವಣಿ) ಇರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಘಿ' ಆಕಾರದ ಪೀಠವಿದ್ದು ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ 2 ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಣಿಯಂತಹ ಹಲಗೆ, ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಪಠಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೃಶ್ಯ ಕಾಣಬಹುದು.²³

ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳು ಜೈನಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜೈನ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಅಥವಾ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರ ಶೀಲ, ತಪಸ್ಸು, ದೇಹತ್ಯಾಗ, ಸ್ವರ್ಗ ಸಂಪಾದನೆಗಳ ಉಜ್ವಲ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು, ಜೈನಪರವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಕಲಬುರ್ಗಿರವರು ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು "ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪ್ರಥಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಾಠಗಳೆಂದು" ಕರೆಯಬಹುದು ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.²⁴ ಇಂತಹ ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ತಿಪಟೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕರಡಾಳು ಬಸದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕ್ರಿ.ಶ.1174ನೇ ವರ್ಷದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹರಿಹರದೇವಿಯ ಅಥವಾ ಹರ್ಯಲೆಯ ನಿಸದಿ ಶಾಸನವಿದೆ. ಈಕೆ ದಾನದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತಿದ್ದವಳು ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. ಈಕೆ ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯದ ಚಾಂದ್ರಾಯಣದೇವ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಹರ್ಯಲೆ ಪಂಚಪದಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಸಮಾಧಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಅವಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಹಾಕಿಸಿದ ನಿಸಿದಿಯಾಗಿದೆ. ಶಾಸನದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿನೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ. ವೀತರಾಗನಿಗೆ ಸಮಸ್ಕಾರ ಎಂದಿದೆ.²⁵

ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಿದರೆ ಗ್ರಾಮದ ಕ್ರಿ.ಶ.979ರ ಶಾಸನವಿದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಕ ಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಶಿಷ್ಯ ಚಂದ್ರಭಟ್ಟಾರಕರು ಸನ್ಯಾಸನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮುಡಿಪಿದಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆಗ ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯದ ದೇಸಿಯಗಣದ ಧನುಕೀರ್ತಿ ಭಟ್ಟಾರಕರು ಇವರಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷ ವಿನಯವಾಗಿ ನಿಸಿದಿ ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.²⁶ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಭಟ್ಟಾರಕರು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೆ ನಿಸದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೆಗ್ಗೇರೆಯ 107ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿ.ಶ.1163ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದು ಮೂಲಸಂಘ, ದೇಶೀಯಗಣದ ಪುಸ್ತಕಗಚ್ಚದ ಕೊಂಡಕುಂದಾನ್ವಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಮೇಘಚಂದ್ರ ಭಟ್ಟಾರಕರು ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಸಮಾಧಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.²⁷ ಸಮಾಧಿ ಮರಣದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ನೀಡಿ ಮುಡಿಪುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.²⁸

ಕ್ರಿ.ಶ.1174ರ ಕರಡಾಳು ಶಾಸನ ಹರ್ಯಲೆಯು ತನ್ನ ಅವಸಾನ ಕಾಲವನ್ನರಿತು ತನ್ನ ಪುತ್ರ (ಮಕ್ಕಳು) ನನ್ನು ಕರೆದು ನನ್ನನ್ನು ನೆನೆಯದೇ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ನೆನೆಯಿರಿ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ತೊರೆದು ಜಿನಪತಿಯನ್ನು ಮುದದಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ, ಆರಾಧಿಸಿ ಗಂದೋಧಕವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಪಂಚಪದಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ತನ್ನನ್ನು ಆವರಿಸಿದ್ದ ಮೋಹಪಾಶವನ್ನು ಹರಿದು, ಜನರೆಲ್ಲ ಹೊಗಳುವಂತೆ ಸಮಾಧಿ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಅವಳ ನೆನಪಿಗಾಗಿ

ನಿರ್ಮಿಸಿದ ನಿಸಿದಿಯಾಗಿದೆ.²⁹ ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಿಟ್ಟೂರು ಶಾಸನವು ಆದೀಶ್ವರ ಬಸದಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿದ್ದು 1200 ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಾಳವ್ವೆ ಮಗ ಬಾಚಿಸೆಟ್ಟಿಯು ಹೆಂಡತಿ ಬಾಚವ್ವೆಗೆ ನಿಸಿದಿ ಹಾಕಿಸಿದಂತೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.³⁰

ಹೆಗ್ಗರೆ ಶಾಸನವು ತ್ರಿಭುವನ ಕೀರ್ತಿರಾವುಳರ ಶಿಷ್ಯ ಮಲಧಾರಿ ಬಾಳಚಂದ್ರರಾವುಳರು ಕಲಿಯುಗ ಗಣಧರ, ಸಕಳ ಜೀವದಯಾಪರ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯ ಚಂದ್ರಕೀರ್ತಿಯು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ನಿಸಿದಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.³¹ ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಿಟ್ಟೂರು ಬಸದಿಯ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ 53ರಲ್ಲಿ ಸಿದನಹಸೆಟ್ಟಿ ಎಂಬುವವರ ನಿಸಿದಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ದಾಖಲಾಗಿದೆ. ಇದು 13ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿಯು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.³²

ನಿಟ್ಟೂರಿನ ಜೈನ ಬಸದಿ ಹಿಂದೆ ವಿಗ್ರಹದ ಕಲ್ಲು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ ಎಂಬುವವನು ಸಮಾಧಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಂತೆಯೂ ಅವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ನಿಸಿದಿ ಹಾಕಿಸಿದಂತೆಯೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.³³ ನಿಟ್ಟೂರಿನ ಆದೀಶ್ವರ ಬಸದಿಯ ಉತ್ತರ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಾಳಚಂದ್ರ ದೇವರ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದ ಮಾಳಿಯಕ್ಕಳು ಮುಡಿಪಿದಾಗ ಅವಳ ಸೊಸೆ ಚೌಡಿಯಕ್ಕ ಮುಡಿಪುತ್ತಾಳೆ. ಸೊಸೆ ಅತ್ತೆಯರಿಗೆ ನಿಸಿದಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.³⁴ ಕ್ರಿ.ಶ.1200ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ನಿಟ್ಟೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಾಳವ್ವೆಯ ತಂದೆ ಮಲ್ಲಿಸೆಟ್ಟಿಯು "ಗುಣದ ಬೆಡಂಗ" ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಮಲ್ಲಿಸೆಟ್ಟಿ ಅವನ ಮಗ ಮಾಳಯ್ಯನು ಇಬ್ಬರಿಗಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ.³⁵

ಈ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾಗಿರುವ 5 ಜನರ ನಿಸಿದಿಯು ಒಂದೇ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರದಾಗಿವೆ. ಮಾಳವ್ವೆ ಸೊಸೆ ಚೌಡಿಯಕ್ಕ, ಅನಂತರ ಮಾಳವ್ವೆ ಹಾಗೂ ಸೊಸೆ ಬೂಚವ್ವೆ ಮಾಳವ್ವೆ ಮಗ ಮಲ್ಲಿಸೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಮಾಳಯ್ಯರು ಸಮಾಧಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಂದೇ ಸ್ಮಾರಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರು ಅವರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ನಿಸಿದಿ ಹಾಕಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಯಿಡಗೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರತ್ನಸಿದ್ದಾಂತ ದೇವರ, ಕುಮುದ ಚಂದ್ರ ದೇವರ ಗುಡ್ಡ ಗುಮ್ಮಟಸೆಟ್ಟಿಯು ಮರಣಿಸಿದಾಗ ಪರೋಕ್ಷ ವಿನಯವಾಗಿ ನೆಡೆಸಿದ ನಿಸಿದಿ ಕಲ್ಪಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವು 13ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ.³⁶

ಯಿಡಗೂರಿನ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ 73ರಲ್ಲಿ 15ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದು ಶಾಂತಿದೇವರ ಗುಡ್ಡ ದೇವಿಯ ಎಂಬುವನು ಸಲ್ಲೇಖಿನ ವ್ರತದ ಮೂಲಕ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ನಿಸಿದಿ ಹಾಕಿಸಿದಂತೆ

ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.³⁷ ಪಾವಗಡ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನಿಡಗಲ್ಲು ಶಾಸನವು 15ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದೂ ವೃಷಭ ಸೇನಾ ಭಟ್ಟಾರಕ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ವೈಸರ ರಾಮಿಸೆಟ್ಟಿಯ ಮಗ ಭೀಮಸೆಟ್ಟಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಚಂದವ್ವೆಯು ಸನ್ಯಾಸನ ವಿಧಿಯಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದಿದಾಗ ಚಂದವ್ವೆಯ ಪತಿ ಭೀಮಸೆಟ್ಟಿಯು ಚಂದವ್ವೆಗೆ ನಿಷಿದಿಯಾಕಿಸಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.³⁸ ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅರಳಗುಪ್ಪೆಯ ವೀರಗಲ್ಲುಗಳು ನಿಷಿದಿಗಲ್ಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಇದನ್ನು ವೀರಗಲ್ಲು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಾಗಿ ಷೆಟ್ಟರ್ ರವರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.³⁹

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅನಂತರಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಮರಾಪುರದ ತೈಲಂಗರೆಯ ಬಸದಿಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಮೂರು ನಿಸಿದಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಸಿದಿಯನ್ನು ಬಳಪದ ಕಲ್ಲಿನ ಫಲಕದ ಮೇಲೆ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪೋತೋಜ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಗ ಸಯಟ ಮಾರಯ್ಯ ಎಂಬುವವರ ನಿಸಿದಿಯೆಂದು, ಅದರ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಸನ ಫಲಕದ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಾಸಕ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತ ಮುಕ್ಕೋಡೆ ಸಹಿತವಾದ ಜಿನನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಅದರ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಗಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವ ಇಬ್ಬರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಶಾಸನದ ಕಾಲದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಾಸನದ ವಿಷಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪದ ಆಧಾರದಿಂದ ಇದು ಕ್ರಿ.ಶ.13ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗಿದೆ.⁴⁰

ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳು ಜೈನಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅರಿಯಲು ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಸಲ್ಲೇಖನ ಆಚರಣೆಗಳು, ಪವಿತ್ರತೆಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 12 ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳು ದೊರಕಿವೆ. 5 ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳು ಮದ್ದೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ 4 ಶಾಸನಗಳು, ನಾಗಮಂಗಲ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಮಂಡ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮತ್ತು ಪಾಂಡವಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನ ದೊರೆತಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಂಬದಹಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ತಾಣಗಳು ಜೈನಧರ್ಮಿಯರ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ಭಟಾರಕರು, ಕನ್ತಿಯರು, ಶ್ರಾವಕರು-ಶ್ರಾವಕಿಯರುಗಳ ಮೂಲ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತೆಂಬುದು ಸಹ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದಾಗಿದೆ. ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ 15 ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿಸಿದಿ ಶಾಸನಗಳು ನಿಟ್ಟೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ತೈಗೊಳ್,ಜೈನ ಆಚಾರ,ಪು.ಸಂ.129
2. ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ,ಹೊ.ಕಾ.ಜೈ.ಬ.ಸಾ.ಅ.ಪು.ಸಂ.11
3. ಮೋಹನ್ ರೈ, ಪ್ರಭುತ್ವ&ಜನತೆ,ಪು.ಸಂ.133
4. ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್.ಪರ್ನಾಯಿಂಗ್ ಡೆತ್, ಪು.ಸಂ.14
5. ಷ.ಶೆಟ್ಟರ್.ಇನ್ವೆಂಟಿಂಗ್ ಡೆತ್, ಪು.ಸಂ.100-120
6. ತೈಗೊಳ್,ಜೈನ ಆಚಾರ,ಪು.ಸಂ.130-31
7. ಇಸಿ.02.ಶ್ರ.ಬೆ.ಬಾ.ರಾ.ಗೋ.ಶಾಸ.76.ಪು.ಸಂ.128-135.ಕಾಲ.1131
8. ಇಸಿ,25.ತು.ಕೂ.ಶಾಸ.17.ಪು.ಸಂ.445-46.ಕಾಲ.1174
9. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ಶಾಸ.45.ಪು.ಸಂ.313-15.ಕಾಲ.1200
10. ಹಂಪನಾ,ಅನನ್ಯ,ಪು.ಸಂ.234
11. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ,ಕ.ಶಾ.ಸಾ.ಅ.ಪು.ಸಂ.93
12. ಜಯಚಂದ್ರ,ಸಮಣಸುತ್ತಂ.ಪು.ಸಮ.116
13. ತೈಗೊಳ್,ಜೈನ ಆಚಾರ,ಪು.ಸಂ.138
14. ಇಸಿ.02.ಶ್ರ.ಬೆ.ಬಾ.ರಾ.ಗೋ.ಶಾಸ.81.ಪು.ಸಂ.60-63.ಕಾಲ.12ನೇ ಶ
15. ಹಿರೇಮಠ,ದೇವರಕೊಂಡರೆಡ್ಡಿ.ಹಂಪಿ.2003
16. ಮೋಹನ್ ರೈ, ಪ್ರಭುತ್ವ&ಜನತೆ,ಪು.ಸಂ.132-33
17. ಇಸಿ,07.ಮದ್ದೂರು.ದೊಡ್ಡರಸಿನಕೆರೆ.ಶಾಸ.122.ಪು.ಸಂ.330.ಕಾಲ.ತೇದಿ ರಹಿತ
18. ಇಸಿ.02.ಶ್ರ.ಬೆ.ಬಾ.ರಾ.ಗೋ.ಶಾಸ.70.ಪು.ಸಂ.25-26.ಕಾಲ.1163
19. ಅದೇ.ಶಾಸ.73.ಪು.ಸಂ.33-38.ಕಾಲ.1176
20. ಎಂ.ಜಿ.ಮಂಜುನಾಥ.ನಿಸಿಧಿ.ಪು.ಸಂ.42
21. ಹಂಪನಾ,ಅನನ್ಯ,ಪು.ಸಂ.136
22. ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ.ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಶಿಲ್ಪ.ಪು.ಸಂ.118
23. ಶೋಭ.ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳು.ಪು.ಸಂ.154
24. ಕಲಬುರ್ಗಿ.ಸಮಾದಿ,ಬಲಿದಾನ,ವೀರಮಠ.ಪು,ಸಂ.16
25. ಇಸಿ,25.ತು.ಕೂ.ಕರಡಾಳು.ಶಾಸ.17.ಪು.ಸಂ.445-446.ಕಾಲ.1174

26. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ಬಿದರೆ.ಶಾಸ.61.ಪು.ಸಂ.325.ಕಾಲ.979
27. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ಹೆಗ್ಗರೆ.ಶಾಸ.107.ಪು.ಸಂ.527.ಕಾಲ.1163
28. ಅರ್ಪಣ,ಮುಕ್ಕೋಡೆ.ಪು.ಸಂ.242
29. ಇಸಿ,25.ತು.ಕೂ.ಕರಡಾಳು.ಶಾಸ.16.ಪು.ಸಂ.445–446.ಕಾಲ.1178
30. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ನಿಟ್ಟೂರು.ಶಾಸ.46.ಪು.ಸಂ.314.ಕಾಲ.1200
31. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ಹೆಗ್ಗರೆ.ಶಾಸ.108.ಪು.ಸಂ.527–28.ಕಾಲ.1297
32. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ನಿಟ್ಟೂರು.ಶಾಸ.53.ಪು.ಸಂ.318.ಕಾಲ.13ನೇ ಶ
33. ಅದೇ.ಶಾಸ.54.ಪು.ಸಂ.318.ಕಾಲ.13ನೇ ಶ
34. ಅದೇ.ಶಾಸ.45.ಪು.ಸಂ.313–14,ಕಾಲ.12ನೇ ಶ
35. ಅದೇ.ಶಾಸ.47.ಪು.ಸಂ.314,ಕಾಲ.1200
36. ಇಸಿ,24.ತು.ಕೂ.ಯಿಡಗೂರು.ಶಾಸ.71.ಪು.ಸಂ.336.ಕಾಲ.13ನೇ ಶ
37. ಅದೇ.ಶಾಸ.73.ಪು.ಸಂ.337. ಕಾಲ.15ನೇ ಶ
38. ಇಸಿ,25.ತು.ಕೂ.ನಿಡಗಲ್ಲು.ಶಾಸ.74.ಪು.ಸಂ.201.ಕಾಲ.15ನೇ ಶ
39. ಶಾಂತಿನಾಥ ದಿಬ್ಬದ,ಸ್ಥಪತಿ.ಪು.ಸಂ.67
40. ಮಂಜುನಾಥ್ ಎಂ.ಜಿ.ನಿಸಿದಿ. ಪು.ಸಂ.152